

**ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“
ПЕДАГОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
Катедра „Педагогика и управление на образованието“**

Владислава Ангелова Митева

**УПРАВЛЕНИЕ НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
НА ОБЩИНСКО НИВО – ТРАДИЦИИ, СЪСТОЯНИЕ
И ВЪЗМОЖНОСТИ**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на
образователната и научна степен „доктор“**

**Област на висшето образование: 1. Педагогически науки
Професионално направление: 1.1. Теория и управление на образованието
Докторска програма „Управление на образованието“**

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ПРОФ. Д-Р ГАЛИН ЦОКОВ

Пловдив, 2019

Дисертационният труд „Управление на училищното образование на общинско ниво – традиции, състояние и възможности“ е обсъден на заседание на катедра „Педагогика и управление на образованието“ на Педагогическия факултет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и е насрочен за защита. Защитата на дисертационния труд ще се състои на 10 май 2019 г. от 12 ч. в Заседателната зала на Педагогическия факултет, Нова сграда на ПУ „Паисий Хилендарски“, град Пловдив.

Дисертационният труд е в обем от **224** стандартни страници, от които основен текст – **199** страници. В рамките на изложението са включени **101** *Диаграми* и **56** таблици. Приложенията са с общ обем от **18** страници.

Използваната литература съдържа 51 източника, от които 44 на кирилица и 7 на латиница, 8 нормативни документа, 3 интернет ресурса.

Приложение 1 съдържа: Наредба за прилагане на класификатора на длъжностите в администрацията; Приложение 2 съдържа: Анкетна карта за директори; Приложение 3 съдържа: Експертна карта за директори; Приложение 4 съдържа: Информация и експертна карта за директори, относно обобщен модел на функциите на отдел „Образование“ в структурите на общинското управление в България.

Дисертационният труд е структуриран в увод, три глави, заключение, списък с използваната литература, както и отделно книжно тяло с приложения.

Материалите по защитата са на разположение в Нова сграда на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, бул. „България“ 236, Пловдив.

УВОД

Актуалност и значимост на проблема

Настоящият дисертационен труд представлява опит да бъде направено цялостно изследване на управлението на училищното образование на общинско ниво. Представени са съществуващите традиции, съвременното състояние на българското училище и възможностите за прилагане на конкретни управленски политики с цел **подобряване на състоянието на училищните организации**. Това предполага дефинирането на ресора „Образование“, представянето на спецификите на образователния мениджмънт в отлика с общата теория на научния мениджмънт, очертаването на актуални тенденции и подходи, приложими към потребностите на пазара на образователни услуги.

Оптималното функциониране на местните образователни структури е силно зависимо от поддържането на диалога между училището и местното самоуправление. Динамично променящите се очаквания на обществото към образованието изискват училището да отговаря на образователните потребности на всички общности независимо от религиозни и етнически различия.

Училищното образование е система, която включва в себе си значителен обществен ресурс, а именно обществена субсидия, зает персонал, административни органи. Либерализирането на изключителното право върху организирането на образователните дейности ще доведе до по-голяма гъвкавост на образователните структури. Липсата на гъвкавост на оперативните структури генерира проблеми, предвид динамично променящите се нужди на училищното образование.

Ето защо съществуването на непрекъснат диалог, който да отчита най-новите тенденции и да обновява периодично процедурите и методите, ще позволи на училищното образование да бъде адекватно, инициативно и полезно.

➤ **Обект, предмет, цел и задачи на изследването**

Изследователският проблем се разбира от автора като появилото се противоречие между: (1) необходимостта от утвърждаване на процеса на демократизация в управлението на образованието на общинско ниво, което се дължи на реформата в образованието като цяло; (2) появата на нови подходи и модели в управлението на образованието и установената практика на общинските управленски структури да се управлява системата на образованието с административни методи, без участие на образователните институции като партньори във

вземането на ключови решения, което води до снижаване на ефективността на общинската образователна политика.

Обект на изследването е управлението на образованието в Република България.

Предмет на изследването е дейността на местните (общински) органи по управление на образованието.

Цел и задачи на изследването

Изследването си поставя за цел да представи цялостна картина на управлението на училищното образование на общинско ниво и да направи съпоставка на съществуващите структури на управление на образованието в различните образователни системи, за да се открият водещите тенденции при управлението на образованието на местно ниво и да се конструира обобщен модел на функциите на общинския отдел „Образование“, приложим в различните общини в България.

Постигането на тази цел включва решаването на няколко основни задачи:

- Представяне на общите концепции на съвременния мениджмънт и на основните школи на управление;
- Очертаване на спецификата на местното управление на училищното образование и неговите модели;
- Анализ на структурите за управление в различни образователни системи, проучване на чуждестранния опит;
- Исторически преглед на училищното образование в България, исторически преглед на училищното законодателство в България;
- Конструирание на обобщен модел за функциите на общините в областта на образованието;
- Провеждане и анализ на резултатите от емпиричното изследване;
- Формулиране на изводи и обобщения от направеното изследване.

➤ Изследователски хипотези

Хипотеза 1: Предполага се, че разписаните функции на общините в съответните отдели и дирекции се различават по своя брой (количествено) в зависимост от големината на общината (брой население).

Хипотеза 2: Предполага се, че някои от функциите на отделите/дирекциите по образованието в общините се реализират по-съдържателно от други функции.

Хипотеза 3: Ако се предложи и утвърди обобщен модел на функциите на общините в областта на образованието, то различието

на функциите в големите и малките общини, както и тяхното разписване ще се уеднаквят независимо от това каква е структурата, която има за предмет образованието.

➤ **Методи на изследването**

За постигане на задачите на изследването са използвани теоретични методи: правен, нормативен, системен и функционален, анализ, синтез, сравнение, систематизиране, обобщение, исторически метод и емпирични методи – анкетиране, експертна оценка.

Анализът на документи е метод, насочен към проучване на релевантната законова уредба и съществуващите разписани текстове и функции на местно управление на образованието.

Историческият метод има за цел да проследи еволюционното развитие на управлението на училищното образование в България на общинско ниво.

При изясняването на определени въпроси, свързани с темата, е използван сравнителният метод по отношение на установени практики в други държави. Направен е опит да се анализират конкретни управленски политики в режима на делегираните бюджети, начините за осъществяване на практически административен контрол в структурата на образованието.

Методите на емпирично изследване са анкетиране и експертно оценяване.

Извършен е статистически анализ на резултатите от проведеното анкетиране и експертно оценяване.

ГЛАВА ПЪРВА. ТЕОРЕТИЧЕСКА И ИСТОРИЧЕСКА ПОСТАНОВКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Първа глава е структурирана в **5 параграфа и 8 подпараграфа**.

В параграф **1.1. Теоретико-методологически проблеми на управлението на образованието** са разгледани школите в общата теория на мениджмънта.

В параграф **1.2. Специфика на местното самоуправление** е показана регулацията на местното самоуправление съобразно със Закона за административно-териториалното устройство на Република България и Закона за местното самоуправление и местната администрация. Представени са аргументите и ценностите за централизация и децентрализация на управление на образованието. Местното самоуправление е най-ниското административно ниво в управленската йерархия и обикновено е свързано с дадено населено място или териториална единица. Важна

роля при обосноваване на административно-териториалното устройство имат определените конституционни рамки. С приемането през 1995 г. и влизането в сила на Закона за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ) е създадена правната основа на административно-териториалното устройство на страната. В закона се дефинират основните структурни единици на територията на страната, обхванати от разпоредбите на правните норми. Тук се включват три вида единици: *административно-териториални единици* (области и общини); *съставни административно-териториални единици* (кметствата и районите) и *териториални единици* (населените места и селищните образувания). Съгласно с чл. 2, ал. 1 областите и общините са структури с особено голямо значение, обхванати по-широко и от разпоредбите на конституцията, които определят техния юридически статут, както и статута на органите, които се създават в тях.

В параграф 1.3. Исторически преглед на управлението на училищното образование в България на общинско ниво са разгледани:
1.3.1. Възникване и развитие на училищното образование в България;
1.3.2. Образователна политика и училищно законодателство на съвременната българска държава (периода от 1878 г. до наши дни).

В параграф 1.4. Актуално състояние на структурите на управление на училищното образование на общинско ниво в България са включени 5 подпараграфа. Първи подпараграф е 1.4.1. Нива на управление на образованието в Република България. Промените в общественоекономическото развитие на страната ни през последните две десетилетия предизвика съществени промени в организацията, управлението и механизмите на държавно участие във всички сфери и области на живота. След разпадането на държавния монопол в сферата на образованието старите подходи и механизми, характерни за централизираното управление и финансиране, стават неефективни. Въвеждането на системата на делегираните бюджети в образованието е форма на реализация на реформата, насочена към децентрализация. Системата на делегираните бюджети стартира с идеята да се въведе механизъм, който да оптимизира модела на разпределяне на финансовите средства в системата на средното образование чрез по-голяма отчетност и отговорност. Това включва публичност на училищните бюджети и участие на заинтересованите страни в обсъждането и отчитането им.

Основен принцип на системата на делегирани бюджети е „Парите следват ученика“. Колкото по-малък е броят на учениците, толкова по-малко финансови ресурси ще получават училищата. Освен това броят на училищата трябва да отговаря на потребностите на населе-

нието. Наблюдават се два основни проблема: намаляване на броя на учениците и общият демографски срив – намаляване и застаряване на населението. И двата оказват влияние върху действието на делегираните бюджети.

Намаляващият брой на учениците води до свиване на търсенето на образователни услуги. Възможно решение е оптимизиране на училищната мрежа в рамките на всяка община.

В България структурата на управление на образователната система е представена от три основни административни нива: централно (Министерство на образованието и науката), регионално (Регионални управления на образованието) и училищно (различни учебни заведения). Управлението е умерено централизирано, защото е съсредоточено в ръцете на Министерството на образованието и науката (МОН).

В подпараграф **1.4.2. Специфика на управлението на образованието в Република България на местно ниво** се открояват следните дискурси. *Управление на централно ниво.* Министерството на образованието и науката (МОН) е специализиран орган на Министерския съвет за управление на образованието. То определя и прилага държавната политика в образователната сфера; прогнозира и изготвя дългосрочни програми и оперативни планове; организира и координира работата на административните звена и на образователните институции; наблюдава дейността на всички видове и степени училищни институции (включително детските ясли); одобрява училищната документация; създава условия за прилагане на иновативни методи, доставката на учебници, учебни програми и преподаватели; провежда международни политики в областта на образованието.

Централната администрация на МОН с помощта на широк кръг от експерти от училищните институти и висшите учебни заведения, от регионалните и общинските администрации, директори на училища и учители, одобрява задължителната училищна документация – насоки, задължителни учебни планове, програми, държавни образователни стандарти, учебници, учебни помагала и т.н.

Управлението на образователната система се осъществява в съответствие с последните изменения на Закона за предучилищното и училищното образование. Новият модел на управление се характеризира с предоставянето на по-голяма самостоятелност на регионалните образователни структури. Процесът е свързан главно с преразпределението на административните функции в съответствие със спецификата и подготовката на звената от системата. Сътрудничеството на училищата с общините, държавните и неправителствените организации също

е в процес на разширяване. Законът за училищно настоятелство насърчава участието на цялата общност в училищния живот. **Регионално ниво.** Административните органи и служби на регионално ниво са на собствена бюджетна издръжка. България разполага с 28 регионални управления на образованието (РУО), които отговарят за цялостната образователна политика, определена от МОН на територията на съответната област. Регионалните управления на образованието са териториални администрации към министъра на образованието и науката за управление и контрол на системата на предучилищното и училищното образование. Те осъществяват и методическа подкрепа на детските градини, училищата, регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и центрове за подкрепа за личностно развитие в съответната област (чл. 9 от Правилника за устройството и функциите на регионалните управления на образованието, 2017). **Местно ниво.** Органи на местно самоуправление са Общинският съвет и кметът на общината. Общинският съвет се избира от населението на общината при условия и по ред, определени от закона. Предмет на дейност на ОС са общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация, устройството и развитието на територията на общината, образованието, здравеопазването, благоустрояването, социалното подпомагане, опазването на околната среда, поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници, развитието на спорта, отдиха и туризма с общинско значение.

Управлението на образованието на местно ниво се осъществява от общините. Общинските органи за образование са част от държавната териториална структура и участват в изпълнението на образователната политика на общините. Общините са териториални административни органи, които не са включени в структурата на управление на образователната система, но по силата на Закона за предучилищното и училищното образование са упълномощени да изпълняват редица важни функции и да поемат отговорности за образованието в съответните градове на България.

Според ЗПУО, чл. 256. (1) Органите на местното самоуправление осигуряват и контролират:

1. Условията и организацията на дейностите в предучилищното образование в общинските детски градини;
2. Обхвата на подлежащите на задължително предучилищно и училищно образование деца и ученици;

3. Условието за функциониране и развитие на общинските центрове за подкрепа за личностно развитие;
4. Финансирането на делегираните от държавата дейности и на местните дейности по образование;
5. Необходимото имущество за функциониране на общинските институции в съответствие с държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие;
6. Условието за целодневната организация на учебния ден;
7. Сигурността на децата и учениците в детските градини, училищата и центровете за подкрепа на личностно развитие;
8. Здравното обслужване на децата и учениците в детските градини и училищата;
9. Условието за детско и ученическо хранене, отдих и спорт;
10. Безплатен транспорт на децата и учениците при условията на този закон;
11. Разходването и разпределението на други целеви средства от бюджета;
12. Изпълнението на общинската програма за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование и реализирането на местните политики.

Органите, компетентни по въпросите на образованието на примера в община Пловдив, са: Общинският съвет, кметът, заместник-кметовете по образование, бизнес развитие, европейски политики и международно сътрудничество, дирекция „Образование, развитие и международно сътрудничество“ към съответната общинска администрация, както и отдел „Образование“ към тази дирекция.

Общинският съвет може да взема решения, свързани с: откриване, закриване или преобразуване на общински учебни заведения; запазване или съкращаване на педагогически щат; разкриване на маломерни паралелки и др.

Обикновено заместник-кметовете изпълняват задачите, които им се възлагат от Общинския съвет и от кмета на общината, като се отчитат пред тях за изпълнението им.

Заместник-кметовете имат право да внасят пред Общинския съвет проекти за решения, които се отнасят до работата на възложените им функционални направления.

Заместник-кметовете изпълняват писмено делегирани им от кмета на общината негови правомощия.

В подпараграф **1.4.3. Обобщение на общинските структури за управление на образованието в Република България** е показано състоянието на нещата в община София и в отделни региони в Република България: Северозападна България, Централна Северна България, Североизточна България, Югозападна България, Централна Южна България, Югоизточна България. Разгледано е общинското управление на образованието в по-големи и по-малки общини в някои области.

В подпараграф **1.4.4. Анализ на състоянието на общинското управление на образованието в общините на областните центрове** се описват характеристиките на някои недостатъци в общинското управление на образованието. Основното е отсъствие на актуални вписвания и промени. Под *липса на актуализация* на функциите на общините за управление на образованието от някои общинските администрации се разбира:

Отсъствие на устройствени правилници на общинските администрации след 2015 г. вкл.;

Употреба в текстовете на недействащи закони и структури: Закон за народната просвета, Правилник за приложение на Закона за народната просвета, МОМН, Регионален инспекторат на образованието;

Отсъствие на позоваване на ЗПУО;

Отсъствие на позоваване на Закона за професионално обучение и образование, а в него се казва: Функции на общините, чл. 55 (доп. – ДВ, бр. 61 от 2014 г.) Общините участват във формирането и реализирането на политика в областта на професионалното образование и обучение на територията им по отношение на: 1. потребностите от кадри; 2. професионалното ориентиране на ученици, безработни, както и на други лица; 3. (изм. – ДВ, бр. 59 от 2016 г., в сила от 1.8.2016 г.) откриването, преобразуването, промяната и закриването на общинските професионални гимназии и професионални колежи, както и назначаването на директори на общинските професионални колежи; 4. разпределянето на утвърдените по бюджета им финансови средства за професионално образование, обучение и ориентиране и контролира тяхното използване; 5. (доп. – ДВ, бр. 59 от 2016 г., в сила от 1.08.2016 г.) развитието на материално-техническата база на училищата, общинските професионални колежи, центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране чрез финансови средства от общинските бюджети; 6. опре-

делянето на държавния план-прием в училищата. По този критерий никоя община не е включила изискванията на посочения закон.

Актуалното състояние на общинските структури за управление на образованието в общините на областните центрове е следното:

- Самостоятелни дирекции „Образование“ – 1
- Интегрирани дирекции без отдели по образованието – 10
- Самостоятелни отдели „Образование“ в общините на областните центрове, без да влизат в дирекции – 2
- Отдели „Образование“ в дирекции под различни наименования – 5
- Интегрирани отдели за образованието с други дейности – 8
- Направление „Образование“ – 1
- Разписаните функции в устройствените правилници по отношение на управлението на образованието в общините на областните центрове варират най-често от 10 до 30.

Що се отнася до областите в Република България, то представители на всяка община на територията на всяка област участват в разработването на областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. За целта всички общини изготвят анализ на потребностите, който се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината (чл. 196 от ЗПУО). Въз основа на областната стратегия се приема и общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците. Ежегодно до 30 април общинският съвет приема годишен план на дейностите за подкрепа за личностно развитие. Годишният план се приема по предложение на кмета на общината след съгласуване със съответното регионално управление на образованието (чл. 197 от ЗПУО).

В параграф **1.4.5. Общински модели на управление на образованието в България** се анализира следното. Би могло да се очаква, че моделът на управление на образованието на общинско равнище е еднакъв. Това обаче е само на пръв поглед и еднаквостта е само тази, че всички звена за управление на образованието са в раздела на специализираните администрации в общините. Моделите се различават по няколко неща. Първото е наименованието на структурното звено – интегрирано или отделно. Второто е самото интегриране на структурата, което включва най-различни и често противоречиви елементи в него. Третото различие е в разписаните функции за управление на образованието на местно равнище. Четвъртото е в отговорностите и

компетенциите на зам.-кметовете, които съвместяват редица позиции не само по управленски въпроси на образованието.

Държавата е основна публична институция и има задължението да осигури публични стоки и услуги на обществото. Тя не може обаче да осигури целия обем публични блага и затова е необходимо да делегира права на други поддържащи институции.

Два са видовете поддържащи институции, изградени на териториален принцип:

- 1) Деконцентрирани – това са областите, провеждащи държавна политика и интереси на съответната територии;
- 2) Децентрализирани – това са общините, провеждащи местна политика, избрани от местното население и защитаващи неговите интереси.

Правилото е централната власт да финансира и осигурява чистите публични блага и тези, ползата от които се разпростира върху цялото население или големи части от него. На местните власти се прехвърля предоставянето на публични блага предимно от смесен тип и обхващащи относително ограничени контингенти от институциите и населението. Когато са определени видът и обемът на публичните блага и тяхното разпределение по равнищата на публичноправни институции, то трябва да се осигурят и необходимите функции на общата и специализираната администрация, както и финансови средства за тяхното осигуряване. Разпределението на отговорността между държавата и общините е база за разпределението на отговорности и публичните финансови ресурси. Ясно е, че различните видове блага се финансират по различен начин.

Общинските модели на управление на образованието могат да бъдат най-малко три, водещи до различна степен на самостоятелност на местните власти при изпълнение на функциите им:

1. Модел на относителна самостоятелност. Характерно за него е следното:

- свобода на действие в определена законова рамка;
- ограничен контрол върху местното самоуправление;
- свобода да се изпълнява или не политиката на централната власт;
- силен политически и административен потенциал на местно равнище;
- местните специфички детерминират разписаните функции;
- гъвкавост при вземане на решения;

- допуска се принципно, а не фактическо неравенство в разходите за образователните институции.

2. Ведомствен модел. Характерно за него е следното:

- местните власти се явяват като подсистема на централната власт;
- местните правомощия са подробно уточнени в законодателството;
- висока степен на регулиране и контрол върху местните дейности;
- местните власти нямат право да налагат специфични функции;
- подробен надзор върху местните власти от страна на централните ведомства;
- недостатъчна гъвкавост при вземане на решения;
- равенство в разходите.

3. Модел на взаимодействието. Характерно за него е следното:

- местните власти имат значителни правомощия;
- при вземане на решение нямат превес нито централната, нито местната власт;
- силен политически и административен потенциал и на местно, и на централно равнище;
- съчетаване на източниците на финансиране;
- администрирането на образователните институции е задължение и на централно, и на местно ниво;
- наличие на добре развити политическа система и представителство на интересите.

В параграф 1.5. **Сравнителен анализ на структурите за управление на образованието на общинско ниво в различни образователни системи** се установява следното. Разграничават се два основни модела на намеса на държавата при управлението на училищата: централизиран и децентрализиран.

При централизирания модел държавните правомощия са толкова големи, че оставят съвсем малко „място“ за автономни действия на по-ниските териториални единици. В рамките на този модел могат да се разграничат две подгрупи: страни със силна централизация (Гърция, Кипър) и страни с умерена централизация (Франция, Португалия, Румъния).

При втория модел органите на централната изпълнителна власт прехвърлят права на общините да предоставят специфични местни услуги, отговорността да определят тяхното количество и качество,

както и всички останали въпроси, свързани с тяхното управление и финансиране. Разграничават се три подгрупи: страни с продължаваща децентрализация (Германия, Холандия), страни с прекъсната децентрализация (Австрия, Испания) и страни с пълна децентрализация (Великобритания, Люксембург).

Стремежът за установяване на по-голяма децентрализация е обща европейска тенденция за повечето образователни системи.

ГЛАВА ВТОРА. ДИЗАЙН НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Втора глава се състои от 3 параграфа. В главата е разработена методологията за провеждане на емпиричното изследване, свързано с изследване на актуалното състояние и степента на ефективност на взаимодействието между общинския отдел „Образование“ на община Пловдив и образователните организации в общината и с конструирането и валидирането на обобщен модел на функциите на общинския отдел „Образование“, което е един от най-важните моменти в дисертационното изследване.

Разработването на методологията включва избор на извадка от изследвани лица, подбор на изследователски методи, установяване на логическа последователност на етапите, през които ще премине изследването, и разработване на съответния инструментариум за провеждането му.

В параграф **2.1. Избор на изследователски методи и инструменти на изследването** са посочени основните теоретични и емпирични методи, подходящи за съставянето на базата от данни, необходима за ефективното разработване на обобщен модел на функциите на отдел „Образование“, като са подбрани и представени по-долу.

- Теоретични методи: правен, нормативен, системен и структурно-функционален, сравнение, систематизиране, обобщение, исторически метод:

Правният метод е форма (начин) на изследване, чрез която се използва обосноваване на законови и подзаконови актове.

Нормативният метод е форма (начин) на изследване, чрез която се използват и тълкуват нормите, касаещи управлението на образованието в законовите и подзаконовите актове.

Системният метод (анализ) е форма на изследване, която интерпретира управлението на образованието като система.

Структурно-функционалният метод е форма (начин) на изследване, чрез която описването и обясняването на системите се отнася до техните елементи и зависимостите между тях, но в рамките на едно цяло тези елементи изпълняват определена функция в подкрепата и промяната на социалните системи, една от които е образованието.

При изясняването на определени въпроси, свързани с темата, е използван сравнителният метод по отношение на установени практики не само в други държави, но и в други общини на Република България.

В параграф **2.2. Избор и характеристики на извадката** се представя следната информация. Много е важно данните, които ще бъдат използвани при **изследване на актуалното състояние и степента на ефективност** на взаимодействието между общинския отдел „Образование“ на община Пловдив и образователните организации в общината, както и при валидирането на **обобщен модел на функциите на отдел „Образование“**, да са съставени на базата на изследване на лицата, заемащи ръководни длъжности в системата на предучилищното и училищното образование, т.е. лица, имащи преки служебни взаимоотношения и наблюдение върху работата на общинските структури, отговарящи за училищното и предучилищното образование – лица с висока експертиза в изследваната област. Ето защо за успешното постигане на целта на настоящото дисертационно изследване е желателно извадката да включва действащи български директори на училища и детски градини.

➤ **Характеристики на извадка от респонденти от община Пловдив**

Извадката от генералната съвкупност е неповторна и стихийна според подбора на анкетираните, а по начин на формиране е комбинирана, като е съставена по повече от един принцип (квотна, гнездова и разслоена). Състои се от 83 изследвани лица, заемащи длъжността „директор“ на образователни институции в обхвата на община Пловдив. От тях 48 са участвали в анкетирването, а останалите 35 изследвани лица са попълнили експертната карта. Важно е да се отбележи, че експертната и анкетната карта са изпратени до равен брой респонденти от всеки вид образователни институции в община Пловдив, избрани на случаен принцип.

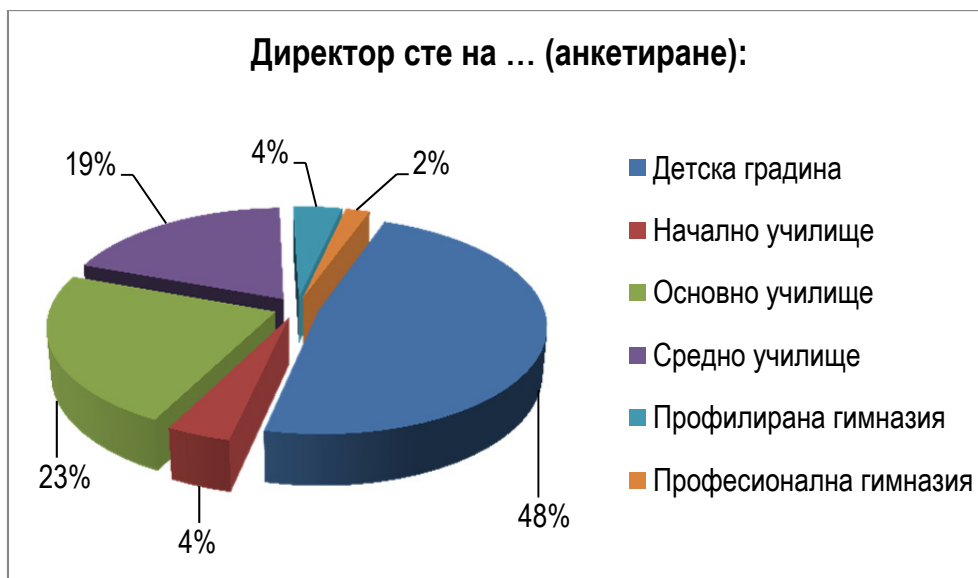
Разпределението на отговорите по признак „**Вид образователна институция**“ е представено в *Таблица 1.1.* и *Диаграми 1.1.а* и *1.1.б*. Анкетната карта са попълнили общо 48 изследвани лица, като относителната честота на директорите на детски градини – 48% (23 и.л.), е най-висока, следвани от директорите на основни училища – 23% (11 и.л.),

средни училища – 19% (9 и.л.), а най-малък е броят на респондентите от професионални (1 и.л.), профилирани гимназии (2 и.л.) и начални училища (2 и.л.). Експертната карта са попълнили общо 35 изследвани лица, като относителната честота на директорите на детски градини – 49% (17 и.л.), е отново най-висока, следвани от директорите на основни училища – 20% (7 и.л.), на средни училища – 17% (6 и.л.). Отново логично най-малък е броят на респондентите от професионални (1 и.л.), профилирани гимназии (2 и.л.) и начални училища (2 и.л.).

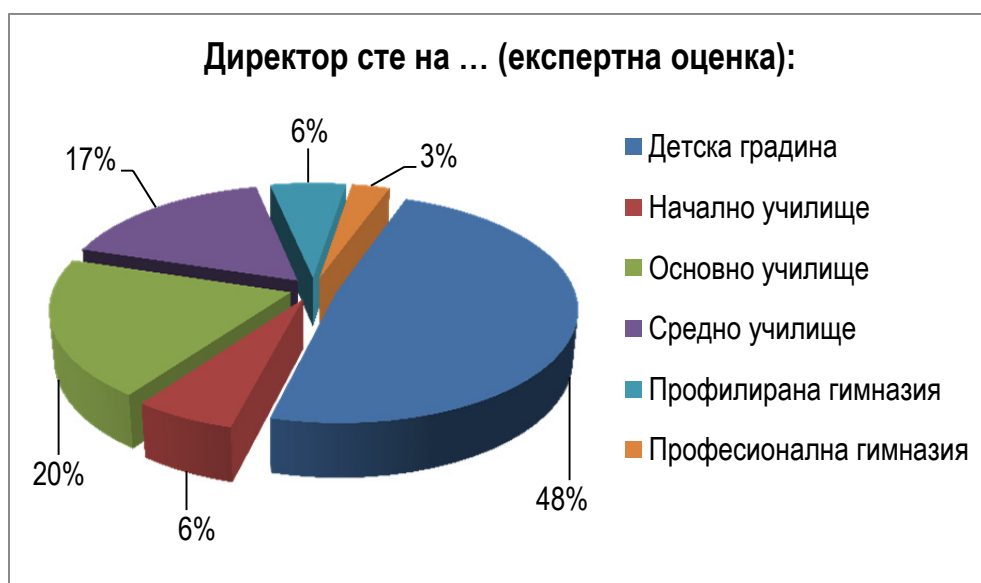
Може да се отбележи, че така получената извадка обхваща 80% от състава на образователните институции в град Пловдив, обективно отразява актуалното съотношение на общинските образователни институции в обхвата на община Пловдив (Таблица 1) и донякъде може да претендира за представителност – *детските градини* са 52 общински (45 детски градини и 7 детски градини с яслени групи), *общинските училища* в града са 52 на брой (4 са начални, 22 – основни училища, 1 обединено училище, 18 средни училища, 5 профилирани гимназии и 2 професионални общински гимназии).

Таблица 1.1. Разпределение на изследваните лица по признак „Вид образователна институция“

Разпределение на изследваните лица – директори на общински училища и детски градини в обхвата на община Пловдив						
Директор сте на ...	Абсолютна честота (анкетирани)	Относителна честота (анкетирани)	Абсолютна честота (експертна оценка)	Относителна честота (експертна оценка)	Общо изследвани лица (анкетирани и експертна оценка)	Общо образователни институции в обхвата на община Пловдив
Детска градина	23	48%	17	49%	40	52
Начално училище	2	4%	2	6%	4	4
Основно училище	11	23%	7	20%	18	22
Обединено училище	0	0%	0	0%	0	1
Средно училище	9	19%	6	17%	15	18
Профилирана гимназия	2	4%	2	6%	4	5
Професионална гимназия	1	2%	1	3%	2	2
Общо:	48	100%	35	100%	83	104

Диаграма 1.1.а. Разпределение на изследваните лица по признак „Вид образователна институция“

Диаграма 1.1.б. Разпределение на изследваните лица по признак „Вид образователна институция“

➤ **Характеристики на извадката на респондентите от други общини**

Извадката от генералната съвкупност е без повторение и случайна според подбора на анкетираните, а по начин на формиране е комбинирана, като е съставена по повече от един принцип (квотна, гнездова и разслоена). Състои се от 193 изследвани лица, заемащи длъжността „директор“ на образователни институции в обхвата на общините София-град, Варна, Бургас, Русе, Монтана, Враца и Кюстендил, т.е. в из-

вадката присъстват както големи, така и малки общини с обособени и без обособени общински отдели „Образование“ (виж. т. 1.4.3. на глава първа). Важно е да се отбележи, че експертни карти са изпратени до всички общински образователни институции в съответната община.

Разпределението на отговорите по признак „**Вид образователна институция**“ е представено в *Таблица 1.2.* и *Диаграма 1.2.* Експертната карта са попълнили общо 193 изследвани лица, като относителната честота на директорите на детски градини – 33% (63 и.л.), е най-висока, следвани от директорите на основни училища – 29% (56 и.л.), средни училища – 19% (37 и.л.). Отново логично най-малък е броят на респондентите от професионални (18 и.л.), профилирани гимназии (13 и.л.) и начални училища (6 и.л.).

Таблица 1.2. Разпределение на отговорите по признак „Вид образователна институция“

Община	София-град	Варна	Бургас	Русе	Монтана	Враца	Кюстендил	Общо респонденти:	
	Абсолютна честота	Абсолютна честота	Абсолютна честота	Абсолютна честота	Абсолютна честота	Абсолютна честота	Абсолютна честота	Абсол. честота	Относ. честота
Директор на общинска образователна институция:									
Детска градина	17	11	12	7	3	9	4	63	33%
Начално училище	3	0	1	0	1	1	0	6	3%
Основно училище	12	16	14	7	3	1	3	56	29%
Средно училище	15	6	7	4	2	2	1	37	19%
Профилирана гимназия	3	2	3	2	1	1	1	13	7%
Професионална гимназия	4	2	5	3	2	1	1	18	9%
Общо:	54	37	42	23	12	15	10	193	100%

Диаграма 1.2. Разпределение на отговорите по признак „Вид образователна институция“

В параграф **2.3. Етапи на дисертационното изследване** се презентира, че то може да се окачестви като констатиращо и евристично-моделиращо. Етапите му са съобразени със задачите, които са представени пред него, следователно:

- За да се конструира теоретичен **обобщен модел на функциите на отдел „Образование“**, е проучена, анализирана и систематизирана международната научнообоснована теория и практика, разглеждаща теоретико приложните основи на управлението на образованието на национално, регионално и местно ниво – както в национален, така и в международен аспект (глава първа). Конструираният **обобщен модел на функциите на общинския отдел „Образование“** е представен в т. 3.1. на глава трета.
- За да се установи степента на удовлетвореност на директорите на общински образователни структури от взаимодействието им с общинския отдел „Образование“ на община Пловдив, ефективността на това взаимодействие, както и степента, в която всяка от възложените на общинските структури функции се изпълнява ефективно, са разработени авторски инструменти и са проведени 1) **анкетно проучване** и 2) **експертна оценка** чрез непряк анкетен метод в електронен вариант – Google формуляр (*Приложение 2 и Приложение 3*).

При анкетирането извадката от генералната съвкупност включва 48 изследвани лица – директори на общински училища и детски гра-

дини в обхвата на община Пловдив, изследването е проведено в периода март – май 2018 г. Подробен анализ на резултатите е представен съответно в т. 3.2. на глава трета.

При експертната оценка извадката от генералната съвкупност включва 35 изследвани лица – директори на общински училища и детски градини в обхвата на община Пловдив, изследването е проведено в периода май – юли 2018 г. Подробен анализ на резултатите е представен съответно в т. 3.3. на глава трета.

Важно е да се отбележи, че двете групи от изследвани лица се различават – лицата, които участват в анкетирането, не участват в експертната оценка и обратно, като целта е да се изгради обективна преценка на ефективността на взаимодействието между образователните структури на община Пловдив и училищата и детските градини в обхвата ѝ на базата анализ на информацията, получена чрез два независими инструмента и две независими групи от изследвани лица.

- За да се аргументират иновативността, приложимостта и обективността на предложението **обобщен модел на функциите на общинския отдел „Образование“**, предложен в т. 3.1. на глава трета, е разработен авторски инструментариум (карта за експертна оценка) и са анкетираны чрез непряк анкетен метод в електронен вариант – Google формуляр (*Приложение 4*), действащи директори на общински училища и детски градини от различни общини в България. Извадката от генералната съвкупност включва 193 изследвани лица – директори на общински училища и детски градини от общините София-град, Варна, Бургас, Русе, Монтана, Враца и Кюстендил. Изследването е проведено в периода юли – септември 2018 г. Резултатите са представени в т. 3.4. на глава трета.

ГЛАВА ТРЕТА. ПРЕДСТАВЯНЕ И АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Трета глава е структурирана в 4 параграфа.

В параграф **3.1. Представяне на обобщен модел на функциите на общинския отдел „Образование“** се констатира следното. Всеки един модел на управление би трябвало да се основава на система от принципи. Принципите на доброто управление са следните:

1. Върховенство на закона и неутралност;
2. Ефективност и ефикасност;
3. Отчетност;

4. Публичност, откритост и прозрачност;
5. Зачитане на човешките права, културното разнообразие и социалното единство;
6. Компетентност и капацитет на публичната администрация и висшите държавни служители;
7. Етично поведение и отзивчивост към клиентите (грижа за клиента);
8. Стабилно финансово управление на институциите с оглед на гарантиране на устойчивост и дългосрочна ориентация на стратегическото управление;
9. Иновативност и отвореност към настъпващите промени в средата;
10. Активно участие на гражданското общество;
11. Принцип на комплементарност (на взаимодействие и взаимно допълване);
12. Принцип на субсидиарност (решенията по създаване на политики трябва да се вземат на възможно най-децентрализирано ниво, в което централното управляващо тяло да не взема участие, освен ако това не е по-ефикасно от действията, предприети от долните нива);
13. Принцип на хомогенност и принцип на демократизма и общественения контрол;
14. Принцип на разделение на функциите;
15. Принцип за децентрализация и деконцентрация на държавната власт.

На базата на представения в глава първа теоретичен анализ на международната научнообоснована теория и практика, разглеждаща теоретико-приложните основи на управлението на образованието на национално, регионално и местно ниво както в национален, така и в международен аспект, е конструиран представеният по-долу обобщен модел на функциите на общинския отдел „Образование“.

В случая моделът е средство за получаване на информация за друга система; системна представа за някакъв реален процес, устройство или концепция. Терминът „модел“ синтезира двете симетрични и понякога противоположни значения на разбирането за прилика (имитация) и представяне. Функционалният модел е предназначен да изучава характеристиките на работата (функционирането) на системата и нейната цел във взаимовръзката с вътрешни и външни елементи.

Функцията е най-съществената характеристика на всяка система, отразява нейното предназначение, това, за което тя е необходима.

Подобни модели оперират на първо място с функционални параметри. Поначало функционалният модел е абстрактен, защото е опростено отражение и заместване на реалността и оригинала. Моделът обикновено не обхваща всички атрибути на оригинала, а само онези, които изглеждат подходящи за създателя на модела или за модела на потребителя.

Като обособена административно-териториална единица и самостоятелно юридическо лице с публична правосубектност, общината притежава собствени органи, икономическа и финансова независимост.

В този смисъл **ОБОБЩЕНИЯТ МОДЕЛ НА ФУНКЦИИТЕ** на структурните звена за общинско управление, свързани с управлението на образованието, може да включва следните такива:

1. **Финансова функция;**
2. **Социална функция;**
3. **Правозащитна функция;**
4. **Планираща функция;**
5. **Организационна функция;**
6. **Регулативна функция;**
7. **Контролна функция;**
8. **Проектираща функция;**
9. **Стабилизираща и подкрепяща функция;**
10. **Административна функция;**
11. **Информационна функция,**
12. **Партнираща функция;**
13. **Функция по развитие и модернизация на образователните институции;**
14. **Функция, свързана с държавното управление.**

Предложеният модел е отворен и динамично развиващ се. Всички посочени функции могат да бъдат разширявани и допълвани в зависимост от големината и възможностите на общините и спецификата на образователните институции в тях.

Моделът позволява да се защити и изпълни **мисията** на структурните звена в общинското управление на образованието – да се гарантира, че за всички ученици в общината са осигурени възможности да успеят в училище и в живота, да завършат училище, да са добре подготвени да продължат образованието си в колеж и/или университет и успешно да управляват кариерното си развитие.

Мисията на отдел „Образование“ е да се създаде обществена училищна среда, която да отговаря на образователните потребности на всички ученици независимо от техните способности и особености, етническа принадлежност, вероизповедание, пол или социално положение. Тя е фокусирана върху възможностите за предоставяне на възможност на всеки ученик да се развива интелектуално, емоционално, физически и социално в ресурсно осигурена, безопасна и подредена физическа и образователна среда.

В параграф **3.2. Представяне и анализ на резултатите от анкетирането на директори в община Пловдив** е направен подробен анализ на резултатите от проведеното анкетиране, заедно с графично представяне

По отношение на **Въпрос 1: Търсите ли неформално експертната помощ на специалистите в образователната администрация на община Пловдив?**, и видно от данните, представени в *Таблица 2* и *Диаграми 2.1. и 2.2.*, директорите са по-склонни (73%) да търсят неформално експертната помощ на специалистите в образователната администрация на община Пловдив, но също е важно да се отбележи, че и тези, които не са склонни да се консултират с експертите, са немалък процент (25%) от анкетираните. Това може да се обясни с недоверие към общинските образователни структури или с липсата на потребност от такъв тип консултации, но при всички положения този въпрос изисква допълнително изясняване.

По отношение на **Въпрос 2: При вземане на управленски решения, свързани с дейността на институцията, която ръководите, търсите ли помощта на отдел „Образование“ в община Пловдив?**, и видно от данните, представени в *Таблица 3* и *Диаграми 3.1. и 3.2.*, отговорите на анкетираните лица се доближават до тези, получени при анализа на предходния въпрос. 67% от анкетираните лица търсят експертната помощ на общинската администрация при взимането на управленски решения, а 29% не намират за необходимо да се допитват до нея.

По отношение на **Въпрос 3: Отдел „Образование“ на община Пловдив оказва ли методическа помощ и подкрепа на Вас и поверената Ви образователна институция?**, и видно от данните, представени в *Таблица 4* и *Диаграми 4.1. и 4.2.*, според 69% от анкетираните лица ефективно оказва методическа помощ и подкрепа на образователните институции. Важно е да се отбележи обаче, че немалък процент – 23%, твърдят, че не получават такава помощ, причината за което изисква допълнително проучване.

По отношение на **Въпрос 4: Получавате ли съдействие от общинските образователни звена при изготвяне на проектни предложения за участие в различни програми на МОН и международни образователни програми?**, и видно от данните, представени в Таблица 5 и Диаграми 5.1. и 5.2., изследваните лица се разделят в мненията си на две почти равни части при отговора на този въпрос – 42% към 50% в полза на ефективното изпълнение на тази общинска функция. Високият процент на неудовлетвореност предполага, че тази функция не се изпълнява ефективно от общинската администрация и изисква подобрене.

По отношение на **Въпрос 5: Оказват ли положително влияние общинските политики в сферата на образованието върху образователната институция, която ръководите?**, и видно от данните, представени в Таблица 6 и Диаграми 6.1. и 6.2., 69% от изследваните лица изразяват положителното си мнение в тази насока, което в сравнение с лицата, които не са удовлетворени – 29%, сочи, че дейността на общината в областта на образованието по-скоро оказва положително влияние върху дейността на образователните институции. Сравнително високият процент на неудовлетворените от образователната политика на общината сочи, че е необходимо подобрене в тази област.

По отношение на **Въпрос 6: Запознати ли сте със стратегията за развитие на образованието в община Пловдив?**, и видно от данните, представени в Таблица 7 и Диаграми 7.1. и 7.2., може да се отбележи, че община Пловдив успешно презентира стратегията си в областта на образованието пред заинтересованите страни, в частност директорите на образователни институции в обхвата ѝ. 88% от изследваните лица твърдят, че са запознати с основните приоритети, засъгъдени в стратегията за развитие на образованието в община Пловдив, като в отговора на следващия

В отговора на следващия **Въпрос 7: Ако я познавате, моля, посочете три от най-важните ѝ приоритети**, посочват като най-важни следните:

- Поддържане и развитие на материалната база;
- Качествено образование и подкрепа на децата;
- Подкрепа за изграждане на ключови педагогически кадри;
- Качествено образование и подкрепа на децата, учениците и студентите в Пловдив;
- Ежегоден международен форум „Образование за успех в XXI век“;

- Преминаване на еднодневно обучение в училище;
- Програма „Проектиране и изграждане на нови детски площадки, ремонт и сертифициране на стари площадки“

По отношение на **Въпрос 8.1.: Запознати ли сте с проектите, инициирани от община Пловдив, по отношение на въвеждане на новости в образователните институции – Монтезори?**, и видно от данните, представени в *Таблица 8* и *Диаграми 8.1. и 8.2.*, 100% от изследваните лица споделят, че са запознати с проекта „Монтезори“ на община Пловдив (75% „да“ и 25% „по-скоро да“).

При отговора на следващия **Въпрос 9.1.: Учасствате ли в проекти, инициирани от община Пловдив, по отношение на въвеждане на новости в образователните институции – Монтезори?**, и данните, представени в *Таблица 9* и *Диаграма 9*, става ясно, че само 13% от респондентите реално участват в проекта „Монтезори“, причината за което изисква допълнително изясняване.

По отношение на **Въпрос 8.2.: Запознати ли сте с проектите, инициирани от община Пловдив, по отношение на въвеждане на новости в образователните институции – въвеждане на облачни технологии?**, и видно от данните, представени в *Таблица 10* и *Диаграми 10.1. и 10.2.*, 79% от изследваните лица са запознати с проекта „Въвеждане на облачни технологии“, но отново, видно от данните, изведени в *Таблица 11* и *Диаграма 11*, само 27% от респондентите споделят, че образователните институции, които оглавяват, участват в проекта. Останалите 73% или не желаят, или по някаква причина не успяват да се включат в проекта, което изисква допълнително изясняване.

По отношение на **Въпрос 8.3.: Запознати ли сте с проектите, инициирани от община Пловдив, по отношение на въвеждане на новости в образователните институции – иновативни училища?**, и видно от данните, представени в *Таблица 12.* и *Диаграми 12.1. и 12.2.*, 81% от директорите на образователни институции са запознати с проекта „Иновативни училища“. Но отново (**Въпрос 9.3.: Учасствате ли в проекти, инициирани от община Пловдив, по отношение на въвеждане на новости в образователните институции – иновативни училища?**, *Таблица 13* и *Диаграма 13*), само 27% от тях споделят, че участват в проекта. Тъй като 48% от анкетираните са директори на детски градини, остават 25% директори на училища, които споделят, че не участват в проекта. Така представени, данните сочат, че училищата, които участват в проекта, са приблизително половината от всички участващи в анкетирането, което е добър процент на участие в общ план.

По отношение на **Въпрос 10: Ефективни ли са по отношение на дейностите в поверената Ви образователна институция и дейността Ви като директор оперативните съвещания, организирани от различните звена на община Пловдив?**, и видно от данните, представени в *Таблица 14* и *Диаграми 14.1. и 14.2.*, става ясно че дейността на общината в тази насока се оценява като ефективна от анкетираните директори – съвещанията са ползотворни за 79% от тях. Едва 13% считат, че общината не е ефективна в изпълнението на тази си функция.

По отношение на **Въпрос 11: Осъществява ли ефективен контрол отдел „Образование“ по отношение на делегираните бюджети и цялостната икономическа дейност на ръководената от Вас образователна институция?**, и видно от данните, представени в *Таблица 15.* и *Диаграми 15.1. и 15.2.*, общината изпълнява изключително добре според директорите функцията по контрол на икономическата дейност на училищата и детските градини – 96% са заявили, че считат тази функция за ефективно изпълнявана от общинските органи.

По отношение на **Въпрос 12: Отдел „Образование“ на община Пловдив осигурява ли стипендии и специални помощи на децата/учениците с изявени дарби в поверената Ви образователна институция?**, и видно от данните, представени в *Таблица 16* и *Диаграма 16*, 75% от респондентите споделят, че общината успешно осигурява стипендии и специални помощи за децата и учениците с изявени дарби в поверената им образователна институция. Разбира се, видно е, че не всички са удовлетворени от изпълнението на тази функция на общината – една четвърт от анкетираните не са удовлетворени от изпълнението ѝ, което е доста висок процент, особено като се има предвид сега действащата нормативна уредба и държавна политика, фокусирана към приобщаването на всеки и всички ученици и осигуряването на равни възможности за развитие.

По отношение на **Въпрос 13.1.: Отдел „Образование“ на община Пловдив осигурява ли финансова обезпеченост и подкрепа на различни детски/ученически мероприятия? [Ученическите спортни игри]**, и видно от данните, представени в *Таблица 17* и *Диаграма 17*, твърде висок процент от анкетираните директори – 54%, не са удовлетворени от подкрепата, която оказва общината по отношение на финансирането на Ученическите спортни игри. Като се има предвид обаче, че 48% от анкетираните са директори на детски градини, може да се заключи, че директорите на училища като цяло са удовлетворени от изпълнението на тази общинска функция.

По отношение на **Въпрос 13.2.: Отдел „Образование“ на община Пловдив осигурява ли финансова обезпеченост и подкрепа на различни детски/ученически мероприятия? [Общински, регионални и национални мероприятия]**, и видно от данните, представени в Таблица 18 и Диаграма 18, сравнително висок е процентът на директорите (67%), които изразяват одобрението си по отношение на подкрепата, която общината оказва при провеждането на различни общински, регионални и национални мероприятия. От процента на неудовлетвореност (33%) може да се заключи обаче, че и тази функция изисква подобрене.

По отношение на **Въпрос 13.3.: Отдел „Образование“ на община Пловдив осигурява ли финансова обезпеченост и подкрепа на различни детски/ученически мероприятия? [Олимпиади – областен кръг]**, и видно от данните, представени в Таблица 19. и Диаграма 19, отговорите на изследваните лица са съотнесими с тези на предходния въпрос (въпрос 13.1.) – директорите на училища изразяват одобрени е по отношение на финансовото обезпечаване на ученическите олимпиади – областен кръг.

По отношение на **Въпрос 13.4.: Отдел „Образование“ на община Пловдив осигурява ли финансова обезпеченост и подкрепа на различни детски/ученически мероприятия? [Юбилеи и годишнини на училища и детски градини]** и видно от данните, представени в Таблица 20 и Диаграма 20, 94% от анкетираните директори споделят, че получават подкрепа при организирането на юбилеи и годишнини на поверените им училища и детски градини, от което може да се заключи, че общинските структури в областта на образованието изпълняват тази си функция на високо ниво.

По отношение на **Въпрос 14.1.: Отдел „Образование“ на община Пловдив подпомага ли осигуряването на необходимата материална база в поверената Ви образователна институция? [Капитално строителство и изграждане]**, и видно от данните, представени в Таблица 21 и Диаграми 21.1. и 21.2., 46% от директорите твърдят, че получават подкрепа по отношение на капиталното строителство и изграждане, а останалите 50% не получават такава. Може да се предположи, че това се дължи на особеностите при финансирането на тази дейност – училищата са второстепенни разпоредители с бюджетни средства, а детските градини – третостепенни.

По отношение на **Въпрос 14.2.: Отдел „Образование“ на община Пловдив подпомага ли осигуряването на необходимата материална база в поверената Ви образователна институция? [Об-**

завеждане], и видно от данните, представени в *Таблица 22* и *Диаграми 22.1. и 22.2.*, 85,2% от респондентите твърдят, че не получават подкрепа по отношение на обзавеждането на поверените им образователни институции, което отново най-вероятно се дължи на действащата система на финансиране.

По отношение на *Въпрос 14.3.: Отдел „Образование“ на община Пловдив подпомага ли осигуряването на необходимата материална база в поверената Ви образователна институция? [Ремонт],* и видно от данните, представени в *Таблица 23* и *Диаграми 23.1. и 23.2.*, по отношение на ремонтната дейност 56% от анкетиранияте споделят, че получават подкрепа, докато останалите 42% не получават такава. Отново причината може да се търси в системата на финансиране и делегираните бюджети.

По отношение на *Въпрос 14.4.: Отдел „Образование“ на община Пловдив подпомага ли осигуряването на необходимата материална база в поверената Ви образователна институция? [Модернизация на материалната база и въвеждане на ИКТ],* и видно от данните, представени в *Таблица 24* и *Диаграми 24.1. и 24.2.*, 63% от респондентите споделят, че получават подкрепа по отношение на модернизацията на базата и въвеждането на ИКТ. 38% споделят, че не получават такава.

Като цяло на базата на отговорите на въпросите от 14.1. до 14.4. може да се заключи, че общинските структури в областта на образованието не изпълняват на достатъчно високо ниво функцията си по отношение на подпомагане и финансиране на дейностите, свързани с капиталното строителство, обзавеждането и модернизацията на материалната база на образователните институции на територията на община Пловдив.

По отношение на *Въпрос 15: Осъществяват ли се от страна на отдел „Образование“ ефективни дейности, свързани с обхвата на децата и учениците, подлежащи на задължително обучение?,* и видно от данните, представени в *Таблица 25* и *Диаграми 25.1. и 25.2.*, 73% от анкетиранияте споделят, че общинските структури в областта на образованието осъществяват ефективно дейността си по отношение на обхвата на учениците. 17% считат, че не се осъществява ефективен контрол, а останалите 10% не могат да преценят.

По отношение на *Въпрос 16: Педагогическите специалисти от поверената Ви образователна институция участват ли в квалификационни форми, организирани от отдел „Образование“ на община Пловдив и/или от други общински служби?,* и видно от

данните, представени в *Таблица 26* и *Диаграми 26.1. и 26.2.*, 58,4% от анкетираните споделят, че педагогическите специалисти от поверените им организации участват във форми на квалификация, организирани от общинските структури в областта на образованието. 39,6% споделят, че не участват в такива форми. Тъй като квалификацията на педагогическите специалисти се осъществява съгласно с разпоредбите на Наредба № 12 на МОН и всяка образователна институция разполага с определен бюджет в тази връзка, може да се твърди, че общинските структури изпълняват сравнително ефективно тази си функция, тъй като това все пак не е основна тяхна дейност и задължение.

По отношение на ***Въпрос 17: Отдел „Образование“ на община Пловдив контролира ли воденето и съхраняването на документация в поверената Ви образователна институция?***, и видно от данните, представени в *Таблица 27* и *Диаграми 27.1. и 27.2.*, 60,4% от респондентите считат, че общинските структури в областта на образованието ефективно осъществяват контрол по отношение на задължителната документация в организациите им.

На следващия ***Въпрос 18: Ако сте отговорили с ДА или ПОСКОРО ДА на предходния въпрос, моля, посочете за какъв тип документация става въпрос***, тези 60,4% споделят, че това са основно задължителната документация по *Наредба № 8 от 11.08.2016 г.* за информацията и документите за системата на предучилищното и училищното образование, Книгата за подлежащите на задължително обучение деца до 16-годишна възраст, договорите и заявките за учебници и учебни пособия.

По отношение на ***Въпрос 19: Отдел „Образование“ на община Пловдив контролира ли спазването на нормативите за пълнестост на паралелките/групите в поверената Ви образователна институция?***, и видно от данните, представени в *Таблица 28* и *Диаграми 28.1. и 28.2.*, 92% от анкетираните директори споделят, че отдел „Образование“ ефективно контролира спазването на нормативите за пълнестост на паралелките/групите в поверените им училища и детски градини, от което може да се заключи, че общинските структури в областта на образованието изпълняват тази си функция на високо ниво.

По отношение на ***Въпрос 20: Според Вас, налице ли е препокриване на функциите на РУО и на отдел „Образование“ в община Пловдив?***, и видно от данните, представени в *Таблица 29* и *Диаграми 29.1. и 29.2.*, 83% от анкетираните директори споделят, че няма (33%) или по-скоро няма (50%) препокриване на функциите, които изпълняват общинските структури в областта на образованието и

РУО. Останалите 17% не могат да преценят или считат, че има препокриване.

По отношение на **Въпрос 21: Като цяло удовлетворени ли сте от взаимодействието си с общинските образователни звена в община Пловдив?**, и видно от данните, представени в Таблица 30 и Диаграми 30.1. и 30.2., 81% от респондентите са удовлетворени като цяло от взаимодействието си с отдел „Образование“ на община Пловдив. Останалите 19% не са удовлетворени (17%) или не могат да преценят (2%). По отношение на отговора на този въпрос не бива да се подценява и субективният фактор – всяко районно кметство има собствен отдел „Образование“, личността на всеки от служителите, който работи в него, неминуемо оказва влияние върху удовлетвореността от взаимодействието на директорите, особено на детски градини.

Все пак високият процент на удовлетвореност дава основание да се заключи, че като цяло общинските структури в областта на образованието на община Пловдив осъществяват ефективно дейността си по мнение на анкетиранияте директори на училища и детски градини.

В параграф 3.3. **Представяне и анализ на резултатите от експертната оценка на директори в община Пловдив** се отразява следното:

По отношение на **Функция 1: Осигурява и контролира цялостната икономическа дейност и информационното обслужване на образованието в общината и координира решаването на просветни проблеми**, и видно от данните, представени в Таблица 31 и Диаграми 31.1. и 31.2., 68% от анкетиранияте поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на контрола на икономическата дейност, информационното осигуряване, както и по отношение на координацията по решаване на възникнали проблеми. Останалите 26% поставят добра оценка, а едва 6% не са удовлетворени от изпълнението на тази функция от общинския отдел „Образование“.

По отношение на **Функция 2: Анализира и разработва предложения за решение на управленски проблеми и методически въпроси в областта на средното образование, общинската образователна система, финансирането на средното образование**, и видно от данните, представени в Таблица 32 и Диаграми 32.1. и 32.2., 71% от анкетиранияте поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на разработването на предложения за решаване на възникнали управленски и методи-

чески проблеми в образователните организации. Останалите 29% поставят добра оценка, от което може да се заключи, че тази функция е ефективно изпълнявана като цяло от общинския отдел „Образование“.

По отношение на **Функция 3: Подпомага общинския съвет и Общината в реализирането на държавната и общинската политика в областта на образованието, младежките дейности и спорта**, и видно от данните, представени в *Таблица 33* и *Диаграми 33.1. и 33.2.*, 83% от респондентите поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с подпомагането на общинския съвет и Общината в реализирането на държавната и общинската политика в областта на образованието, младежките дейности и спорта. Останалите 14% поставят добра оценка, а едва 3% считат, че общинският отдел „Образование“ не се справя ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 4: Извършва проверки и контрол в учебните и детските заведения по проблеми в съответната област и спазването на нормативните актове**, и видно от данните, представени в *Таблица 34* и *Диаграми 34.1. и 34.2.*, 83% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с реализирането на проверки и контрол в учебните и детските заведения по проблеми в съответната област и спазването на нормативните актове. Останалите 17% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ като цяло се справя ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 5: Осъществява контрол на задължителното училищно обучение на децата до 16-годишна възраст, на воденето и съхраняването на задължителната документация, на спазването на нормативите за пълняемост на паралелките и групите: приема на децата в детските градини; подготвя за съгласуване план-приема в общинските средни училища**, и видно от данните, представени в *Таблица 35* и *Диаграми 35.1. и 35.2.*, 66% от анкетираните поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на контролната функция, касаеща обхвата на децата и учениците до 16-годишна възраст, пълняемостта на паралелките/групите, както и воденето и съхранението на задължителната документация. Останалите 29% поставят добра оценка, а 6% считат, че общинският отдел „Образование“ не изпълнява на ниво тази си функция. Може да се заключи, че тази

функция е сравнително ефективно изпълнявана от общинския отдел „Образование“.

По отношение на **Функция 6: Контролира изразходването на средствата, предоставени за изпълнение на държавните образователни стандарти и разделите на учебния план**, и видно от данните, представени в Таблица 36 и Диаграми 36.1. и 36.2., 89% от анкетиранияте директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с изразходването на средствата, предоставени за изпълнение на държавните образователни стандарти и разделите на учебния план. Останалите 11% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ като цяло се справя високоефективно с изпълнението на тази функция.

По отношение на **Функция 7: Осигурява стипендии и специални помощи за учениците на основание на Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби**, и видно от данните, представени в Таблица 37 и Диаграми 37.1. и 37.2., 40% от анкетиранияте директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с осигуряването на подкрепа на учениците на основание на Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби. Останалите 34% поставят добра оценка, а 13% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 8: Организира и контролира дейностите, свързани с обхвата на децата в детските градини и в училищата до 16-годишна възраст, подлежащи на задължително училищно обучение**, и видно от данните, представени в Таблица 38 и Диаграми 38.1. и 38.2., 69% от анкетиранияте директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с организацията и контрола на дейностите, свързани с обхвата на децата до 16-годишна възраст, подлежащи на задължително обучение в детските градини и в училищата. Останалите 20% поставят добра оценка, а 11% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 9: Организира и контролира всички дейности, свързани с разпределението на бюджетните средства в**

общинските детски градини, училищата и обслужващите звена, включително и по проекти с осигурено външно финансиране, и видно от данните, представени в Таблица 39 и Диаграми 39.1. и 39.2., 94% от анкетиранияте директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с организацията и контрола на всички дейности, свързани с разпределението на бюджетните средства в общинските детски градини, училищата и обслужващите звена, включително и по проекти с осигурено външно финансиране. Останалите 6% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ като цяло се справя високо ефективно с изпълнението на тази функция.

По отношение на *Функция 10: Участва в разработването на формули и правила за разпределение на бюджетните средства, предоставени по единни разходни стандарти за училища, детски градини и обслужващи звена*, и видно от данните, представени в Таблица 40 и Диаграми 40.1. и 40.2., 51% от анкетиранияте директори поставят отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с разработването на формули и правила за разпределение на бюджетните средства, предоставени по единни разходни стандарти за училища, детски градини и обслужващи звена. Останалите 49% поставят много добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ като цяло се справя високо ефективно с изпълнението на тази функция.

По отношение на *Функция 11: Приема за сведение щатните разписания на общинските детски градини, училища и обслужващи звена*, и видно от данните, представени в Таблица 41 и Диаграми 41.1. и 41.2., 91% от анкетиранияте директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с приема на щатните разписания на общинските детски градини, училища и обслужващи звена. Останалите 9% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ като цяло се справя високо ефективно с изпълнението на тази функция.

По отношение на *Функция 12: Организира и контролира дейностите по трудовите правоотношения в съответствие с действащата нормативна уредба на директорите от детските градини и ДДО*, и видно от данните, представени в Таблица 42 и Диаграми 42.1. и 42.2, 94% от анкетиранияте директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отно-

шение на дейността им, свързана с организацията и контрола на дейностите по трудовите правоотношения в съответствие с действащата нормативна уредба на директорите от детските градини и ДДО. Останалите 6% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ като цяло се справя високоефективно с изпълнението на тази функция.

По отношение на **Функция 13: Извършва организационна дейност и осигурява финансова обезпеченост на Ученическите спортни игри, на общински, регионални и национални мероприятия, на олимпиади – областен кръг, на юбилеи и годишнини на училища и детски градини за съответната година. Приема и обработва документацията по изплащане на средствата за проведените мероприятия**, и видно от данните, представени в Таблица 43 и Диаграми 43.1. и 43.2., 71% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с организационната дейност и осигуряването на финансова обезпеченост на Ученическите спортни игри, на общински, регионални и национални мероприятия, на олимпиади – областен кръг, на юбилеи и годишнини на училища и детски градини за съответната година, както и по отношение на приема и обработката на документацията по изплащане на средствата за проведените мероприятия. Останалите 20% поставят добра оценка, а 9% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 14: Съдейства на общинските училища и детските градини при изготвяне на проектни предложения за участие в различни програми на МОН за текущата календарна година. Осъществява текущи дейности (приемане, проверка и обработка) по изпълнение на програмите на МОН**, и видно от данните, представени в Таблица 44 и Диаграми 44.1. и 44.2., 54% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с оказването на съдействие на общинските училища и детските градини при изготвяне на проектни предложения за участие в различни програми на МОН за текущата календарна година, както и по отношение на осъществяването на текущи дейности (приемане, проверка и обработка) по изпълнение на програмите на МОН. Останалите 26% поставят добра оценка, а 20% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 15: Разработва и участва в разработването на стратегиите за развитие на средното образование, на младежта и децата, на спорта и др. за община Пловдив**, и видно от данните, представени в Таблица 45 и Диаграми 45.1. и 45.2., 69% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с разработването на стратегиите за развитие на средното образование, на младежта и децата, на спорта и др. за община Пловдив. Останалите 20% поставят добра оценка, а 11% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 16: Съдейства на училищните ръководства и ръководствата на детските градини за подобряване на условията за обучение и възпитание в училищата и детските градини**, и видно от данните, представени в Таблица 46 и Диаграми 46.1. и 46.2., 57% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с оказването на съдействие на училищните ръководства и ръководствата на детските градини за подобряване на условията за обучение и възпитание в училищата и детските градини. Останалите 26% поставят добра оценка, а 17% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 17: Оказва съдействие при подготовка на техническите задания и приемане на работа при извършване на основни, текущи и аварийни ремонти в общинските училища и детски градини**, и видно от данните, представени в Таблица 47 и Диаграми 47.1. и 47.2., 37% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с оказването на съдействие при подготовка на техническите задания и приемане на работа при извършване на основни, текущи и аварийни ремонти в общинските училища и детски градини. Останалите 46% поставят добра оценка, а 17% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ не се справя достатъчно ефективно с тази си функция.

По отношение на **Функция 18: Осъществява текущи дейности при разпределяне и отпускане на средства от Резерва за нер-**

гулярни разходи, определен с утвърдените „Формули и правила за определяне на размера на бюджетните средства, предоставени на общинските училища, детските градини и обслужващите звена“, и видно от данните, представени в *Таблица 48* и *Диаграми 48.1. и 48.2.*, 40% от анкетираните директори поставят отлична оценка, 51% – много добра оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с осъществяването на текущи дейности при разпределяне и отпускане на средства от Резерва за нерегулярни разходи, определен с утвърдените „Формули и правила за определяне на размера на бюджетните средства, предоставени на общинските училища, детските градини и обслужващите звена“. Останалите 9% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ се справя високоефективно с тази си функция.

По отношение на *Функция 19: Подготвя отговори и становища по проблеми и предложения в сферата на дейност, поставени в кореспонденцията с държавните институции, организациите и гражданите*, и видно от данните, представени в *Таблица 49* и *Диаграми 49.1. и 49.2.*, 83% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с подготовката на отговори и становища по проблеми и предложения в сферата на дейност, поставени в кореспонденцията с държавните институции, организациите и гражданите. Останалите 17% поставят добра оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ се справя ефективно с тази си функция.

По отношение на *Функция 20: Сътрудничи и извършва съвместна дейност със синдикалните организации на учителите и работодателите на общинско, регионално и национално ниво*, и видно от данните, представени в *Таблица 50* и *Диаграми 50.1. и 50.2.*, 69% от анкетираните директори поставят много добра и отлична оценка на общинските структури в областта на образованието по отношение на дейността им, свързана с установяване на взаимоотношения на сътрудничество и съвместна дейност със синдикалните организации на учителите и работодателите на общинско, регионално и национално ниво. Останалите 23% поставят добра оценка, а 9% са избрали средната оценка, във връзка с което може да се заключи, че общинският отдел „Образование“ се справя сравнително ефективно с изпълнението на тази си функция.

На базата на анализа на горните данни може да се обобщи, че като цяло общинският отдел „Образование“ на община Пловдив се справя ефективно с изпълнението на функциите, разписани в Устройствения правилник на общината.

В параграф **3.4. Представяне и анализ на резултатите от експертната оценка на обобщения модел на функциите на общински отдел „Образование“** се отразява следното.

По отношение на ***Въпрос 1: Смятате ли, че предложеният функционален модел отразява обективно дейността на общината в областта на образованието?***, и видно от данните, представени в *Таблица 51* и *Диаграми 51.1. и 51.2.*, 82% от анкетираните директори считат, че представеният обобщен функционален модел обективно отразява дейността на общината в областта на образованието. Останалите 11% са на мнение, че моделът не отразява обективно дейността ѝ, а 6% са избрали отговор „Не мога да преценя“, във връзка с което може да се заключи, че представеният на вниманието на директорите функционален модел може да претендира за обективност и пълнота на отразяване на дейността на общината в областта на образованието.

По отношение на ***Въпрос 2: Приемате ли предложения модел за по-иновативен от сега действащия правилник на общината?***, и видно от данните, представени в *Таблица 52* и *Диаграми 52.1. и 52.2.*, 75% от анкетираните директори считат представения обобщен функционален модел за по-иновативен в сравнение с действащия към момента в общината. Останалите 17% са на мнение, че моделът като цяло не се отличава от действащия общински такъв, а 8% са избрали отговор „Не мога да преценя“, във връзка с което може да се заключи, че представеният на вниманието на директорите функционален модел може да се приеме за сравнително по-иновативен от действащите в изследваните общини правилници.

По отношение на ***Въпрос 3: Смятате ли, че въвеждането на дейностите култура, туризъм, здравеопазване и др. към специализираното звено по образование на общинската администрация води до ограничение на функциите в областта на образованието?***, и видно от данните, представени в *Таблица 53* и *Диаграми 53.1. и 53.2.*, 44% категорично считат, че въвеждането на дейностите култура, туризъм, здравеопазване и др. към специализираното звено по образование на общинската администрация води до ограничение на функциите в областта на образованието. Отговор „по-скоро да“ са избрали 48% от анкетираните директори. Останалите 4% са на мнение, че по-скоро не пречи отдел „Образование“ да изпълнява и други функции, а

5% не могат да преценят. Като цяло се налага мнението, че въвеждането на дейностите култура, туризъм, здравеопазване и др. към специализираното звено по образование на общинската администрация по-скоро води до ограничение на функциите на отдела в областта на образованието.

По отношение на **Въпрос 4: Възможно ли е по Ваше мнение към предложениния функционален модел да бъдат добавени и други функции и по-точно какви?**, и видно от данните, представени в Таблица 54 и Диаграми 54.1. и 54.2., 71% считат, че предложеният обобщен функционален модел на общинския отдел „Образование“ е достатъчно пълен и към него не е необходимо да се добавят други функции. Останалите 25% не могат да преценят, а 4% предлагат да се включи функция по кариерното развитие и израстване на педагогическите специалисти, което обаче може да бъде причислено към подпомагащата функция, включена в предложениния модел.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

1. Разписаните функции на общините относно образованието като цяло се изпълняват.

2. Някои функции до известна степен се пренебрегват спрямо други функции, които са смятани за по-важни.

3. Необходимо е да се обърне особено внимание на следните функции, които до известна степен са пренебрегнати:

- съдействие от общинските образователни звена при изготвяне на проектни предложения за участие в различни програми на МОН и международни образователни програми;
- осигуряване на стипендии и специални помощи на децата/учениците с изяви дарби;
- осигуряване на финансова обезпеченост и подкрепа на различни детски/ученически мероприятия (Ученическите спортни игри и олимпиадите);
- подпомагане на осигуряването на необходимата материална база в образователните институции (капитално строителство и изграждане, обзавеждане);
- осигуряване на по-широко присъствие в квалификационни форми, организирани от общината;
- повишаване на доверието в общинските отдели/дирекции за консултиране на училищните ръководства.

4. Интегрирането на други функции (култура, спорт, туризъм и пр.) на отделите/дирекциите в общините (особено малките) пречи на изпълнението на функциите спрямо образованието.

5. Абсолютно наложително е адаптирането на дейността на общинските отдели/дирекции по образованието с актуалната нормативна база.

6. Не трябва да се следва т. нар. „исторически принцип“, чрез който едни и същи устройствени правилници да се преписват във всеки следващ общински мандат.

7. Наложително е създаването и официалното утвърждаване на обобщен модел на функциите на общините спрямо образованието, който да е отворена система, т. е. всяка община не само да се съобразява с него като референтна рамка, но и да го допълва и актуализира съобразно със своята специфика (контекст).

8. Положително повлияване може да има с отвореност към опита на общините от други страни – членки на ЕС.

9. Би било добре да се посочват мисията, визията и ценностите на общинските отдели/дирекции по образованието, които да са във връзка с общинската стратегия за образование. Тази практика съществува в редица страни.

10. Посочване на приоритети в дейностите на общинските отдели/дирекции по образованието от рода на:

- постигане на стабилна, справедлива, ефективна и подходяща образователна система в общината;
- повишаване на доверието в общинската образователна система, така че училището да се превърне в център на образование и положително влияние на цялата общност;
- осигуряване на качеството на образователно-възпитателния процес в контекста на изискванията на ЗПУО и нормативната база, произтичаща от него;
- укрепване на институционалния капацитет на образователните институции и тяхното ресурсно осигуряване;
- развитие на партньорството между детските градини/училищата и родителите, местната администрация, общността, други фактори от външната среда;
- укрепване на автономността на общинските образователни институции, модернизиране и демократизиране на управленските актове;
- предотвратяване на ранното напускане на образователната система;

– осигуряване на безопасност на учениците, намаляване и превенция на насилието в образователните звена.

➤ **Изводи относно проверка на хипотезите**

След обобщение на резултатите от дисертационното изследване по отношение на формулираните хипотези могат да бъдат направени следните изводи.

По отношение на *Хипотеза 1: Предполага се, че разписаните функции на общините в съответните отдели и дирекции се различават по своя брой (количествено) в зависимост от големината на общината (брой население).*

Направеният анализ на разписаните функции в различните общини, представен в първа глава на дисертационното изследване, потвърждава Хипотеза 1.

По отношение на *Хипотеза 2: Предполага се, че някои от функциите на отделите/дирекциите по образованието в общините се реализират по-съдържателно от други функции.*

Резултатите от анкетното проучване и експертната оценка, представени в т. 2.2. на втора глава на дисертационното изследване, потвърждават Хипотеза₂.

По отношение на *Хипотеза 3: Ако се предложи и утвърди обобщен модел на функциите на общините в областта на образованието, то различието на функциите в големите и малките общини, както и тяхното разписване ще се уеднаквят независимо от това каква е структурата, която има за предмет образованието.*

Резултатите от експертната оценка, представени в т. 2.3 на втора глава на дисертационното изследване, потвърждават Хипотеза₃.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационното изследване дава един панорамен обзор на съществуващата практика и откроява някои проблеми за управление на образованието на общинско ниво. Модернизацията на образованието в България не е линеен и изцяло нормативен процес. Разработването на оптимални организационни и функционални управленски модели, на механизми и принципи за взаимодействие с макро- и микросредата на общините поради нуждата от това изследване. То донякъде запълва недостига на теоретични материали, отговарящи на тези въпроси.

Открит обаче стои и проблемът за съвременните инструменти на мениджмънт на образованието в общините. Балансираност, оптималност, ресурсна осигуреност и конкурентоспособност са ключовите задачи и търсените резултати от общинското управление на образованието. Едно от средствата за решаване на тези задачи е обновяването и актуализирането на функционалното съдържание и компетентността на дейностите в местните органи за управление на образованието. Това съдържание е призвано да отговори на потребностите на общините, на динамиката на тяхното развитие, на потребностите на образователните институции. По този начин общинското управление на образованието ще влезе в процеса на положителното развитие и конкретиката на образователните политики и ще създаде система за взаимодействие с всички заинтересовани страни.

Особено актуална сега е тезата за споделената компетентност, която именно показва автономността по някои ключови области на управлението и финансирането на образованието и общините няма да бъдат просто изпълнители на решения, взети на централно ниво. Чрез превръщането на образованието в споделена компетентност се следва европейският модел, където различните образователни функции са разделени между различните нива на управление на образованието. Правилата, регулиращи образованието, следва да насърчават диалога, сътрудничеството и взаимното разбирателство между различните групи по интереси. Именно по този начин националните образователни политики ще се разработват от централното ниво и ще се прилагат от местната публична администрация.

Сегашният функционален модел на общинско управление на образованието би трябвало да се допълни с предприемачески, конкурентни, неинвазивни и иновативни елементи. От промените, които вероятно ще се случат през следващите 25 години в нашето общество, тези, които вярвам, че ще имат най-голямо въздействие върху учи-

личното образование, са променящата се демография, влиянието на технологиите върху образованието, науката, комуникациите и производството. Освен това нарастващата глобална взаимозависимост ще се увеличава с нарастването на сложността и броя на международните и особено на социалните и икономическите взаимоотношения между европейските страни.

Всичко това ще доведе до нова философия на управление на образованието, за която общинските администрации за управление на образованието е необходимо постепенно да се подготвят.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Въз основа на теоретичното изследване, използваните методи за емпирично проучване, постигнатите резултати, тяхната статистическа обработка и доказването на хипотезите могат да бъдат изведени следните научни и научно-приложни приноси.

Научни приноси

Изследвани са цялостно за първи път функциите на общинските структури за управление на образованието в Република България.

Извършен е сравнителен анализ на структурите за управление на образованието на общинско ниво в различни по големина общини.

Представен е исторически преглед на управлението на училищното образование в България на общинско ниво.

Показан е обстойно чужд опит в управление на образованието на общинско ниво.

Научно-приложни приноси

Установени са приоритетните функции на общините в управлението на образованието и тези, които са на по-заден план.

Показани са тенденциите в нормативното описание, документацията и структурните звена на устройствените правилници на общините относно управлението на образованието на местно ниво.

Предложен е оригинален, обобщен и експертно одобрен функционален модел за управление на образованието на общинско ниво.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Статии

1. Митева, В. (2017). Състояние на органите за управление в образователната система на САЩ, сп. „Докторантски изследвания“, бр. 4.
2. Митева, В. (2019). Състояние на органите за управление в образователната система на Франция, Е-списание „Образование и развитие“, бр. 3.

Монография

1. Митева, В. (2018). Управление на образованието на общинско ниво. Изд. Fast Print Books, Пловдив.